

17.96
3-11

ՊՐԱԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՅԵՔ:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ

ԳԻՐԲ № 15

ՈՒՎ Ե ԴԱՏԱԽԱՋՐ ՅԵՎ. ԻՎԶ.
ՇԻՍԱՆՔ Ե ԿԱՏԱՐՈՒՄ ՆԱ.
ԳՅՈՒՂՈՒՄ

Ն. ԼԵՆԻՆԻ
ԴԱՏԱԽԱՋՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀՈԴՎԱԾՈՎ

347.9
Ո-58

ՐԵՎԱՆ 1928 թ.

1 MAR 2010

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՍԽՀ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ
ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ

347.96
n-58

ԳԻՐԲ № 15

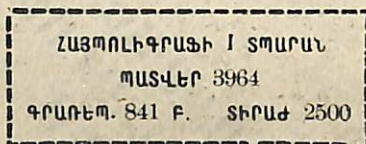
1003
14685

Ո՛Վ Ե ԴԱՏԱԽԱԶՐԵՑ ԵՎ ԻՆՉ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ Ե ԿԱՏԱՐՈՒՄ ՆԱ
ԳՅՈՒՂՈՒՄ

Ն. ԼԵՆԻՆԻ
ԴԱՏԱԽԱԶՐՈՒԹՅԱՆ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀՈԴՎԱԾՈՎ

16 JUL 2013

38-699

Ն. ԼԵՆԻՆ

ԿՐԿՆԱԿԻ ԱՏՈՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՈՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Դատախազության հարցը տարաձայնություն է առաջ բերել Համառուսական Կենտրոնական աշխատանքները ղեկավարելու համար Կենտրոնական կողմից նշանակված հանձնաժողովի մեջ: Յեթե այդ տարաձայնությունների պատճառով հարցը ինքնաբերաբար չի փոխադրվում Քաղբյուրո, ապա յես իմ կողմից այդ հարցն այնքան կարևոր եմ համարում, վոր առաջարկում եմ հանձնել Քաղբյուրոյի քննությանը:

Տարաձայնությունների ելությունը հետևյալն է.—Համառուսական Կենտրոնական ընտրած հանձնաժողովի մեծամասնությունը դեմ է այն տեսակետին, թե դատախազական հսկողության տեղական ներկայացուցիչները պետք է նշանակվեն միայն կենտրոնից և միայն կենտրոնին ել յենթարկվեն. մեծամասնությունը կողմնակից է դատախազության այսպես կոչված «կրկնակի» ստորադրության, վորը սահմանված է ընդհանրապես բոլոր տեղական աշխատակիցների համար, այսինքն՝ նրանք գտնում են, վոր դատախազական հսկողության տեղական ներկայացուցիչները մի

կողմից՝ պետք է յենթարկվեն կենտրոնին, հանձնինս համապատասխան կոմիտեաբաւի, իսկ մյուս կողմից՝ տեղական նահանգական գործկոմներին:

Համառուսական Կենտգործկոմի հանձնա-
ժողովի մեծամասնութիւնը նմանակէս մեր-
ժեց նաև այն տեսակետը, թե դատախազական
հսկողութեան տեղական ներկայացուցիչները
իրավունք ունեն տեղական նահանգական գործ-
կոմների և ընդհանրապես տեղական իշխա-
նութեան ամեն մի վորոշում բողոքարկելու
որինականութեան տեսակետից:

Յես դժվարանում են հասկանալ, թե ինչ-
պիսի պատճառաբանութեամբ կարելի չե
պաշտպանել Համառուսական Կենտգործկոմի
հանձնաժողովի մեծամասնութեան այդքան
ակներև սխալ վորոշումը: Յես լսել եմ միայն
այն պատճառաբանութիւնը, վոր տվյալ դեպ-
քում «կրկնակի» ստորագրութեան պաշտպա-
նութիւնը—որինական պայքար է բոլորո-
կրատական ցենտրալիզմի դեմ, պայքար հա-
նուն տեղերի ինքնուրույնութեան և ընդդէմ
կենտրոնի մեծամիտ վերաբերմունքի դեպի
նահանգական գործկոմները:

Արդյոք կա՞ մեծամտութիւն այն հայաց-
քի մեջ, վոր որինականութիւնը չի կարող
լինել Կալուգայի կամ Կազանի, այլ պետք է
լինի մի և ընդհանուր ամբողջ Ռուսաստանի և
նույնիսկ խորհրդային հանրապետութիւննե-

րի ամբողջ Ֆեդերացիայի համար: Կենտգործ-
կոմի հանձնաժողովում մեծամասնութիւն
ստացած և հաղթանակած տեսակետի հիմնա-
կան սխալն այն է, վոր նրանք «կրկնակի»
ստորագրութեան սկզբունքը ճիշտ չեն կիրար-
կում: «Կրկնակի» ստորագրութիւնը անհրա-
ժեշտ է այնտեղ, վորտեղ պետք է կարողանալ
հաշվի առնել զանազանութեան իրական ան-
խուսափելիութիւնը: Կալուգայի նահանգի
հողագործութիւնը նույնը չէ, ինչ վոր Կա-
զանի նահանգինը. նույնը կարելի չե ասել նաև
ամբողջ արդյունաբերութեան վերաբերմամբ.
նույնը պետք է ասել նմանապես և վարչական,
կառավարման ամբողջ սխալմի մասին. այս
բոլոր հարցերում հաշվի չառնել տեղական
զանազանութիւնը—նշանակում է ընկնել
բոլորոկրատական ցենտրալիզմի մեջ և այլն,
նշանակում է խանգարել, թույլ չտալ տեղա-
կան աշխատավորներին կատարել տեղական
զանազանութիւնների հաշվառում, վորը խե-
լացի, արդյունավոր աշխատանքի հիմքն է
կազմում: Մինչդեռ որինականութիւնը պետք
է լինի մի և ընդհանուր, և մեր ամբողջ կյան-
քում ու մեր ամբողջ անկուլտուրականութեան
մեջ հիմնական չարիքն այն է, վոր մենք մեր
վաղեմի—ռուսական անտարբերութեամբ և կի-
սավայրենիներին հատուկ սովորութեամբ ու-
ղում ենք Կալուգայի նահանգում այլ որինա-
կանութիւն սահմանել, Կազանի նահանգում

—այլ: Չպետք է մոռանալ, վոր դատախազական հսկողութիւնը տարբերվելով վարչական ամեն մի իշխանութիւնից, զուրկ է վարչական վորեւէ իշխանութիւնից և վոչ մի վարչական հարցի լուծման ժամանակ վճռական ձայնի իրավունք չի վայելում: Դատախազը իրավունք ունի և պարտավոր է միայն մի բան անելու—հետեւելու, վորպէսզի ամբողջ հանրապետութեան մեջ սահմանվի որինականութեան իրապէս միատեսակ ըմբռնում, չնայած տեղական վորեւէ զանազանութեան, հակառակ տեղական վորեւէ ազդեցութեան: Դատախազի միակ իրավունքն ու պարտականութիւնն է—գործը հանձնել դատարանի վճռահատութեան: Իսկ ի՞նչպիսի դատարաններ են այդ դատարանները: Մեր դատարանները տեղական դատարաններ են. դատավորներն ընտրվում են տեղական խորհուրդների կողմից, ուստի և այն իշխանութիւնը, վորին դատախազը հանձնում է իր կողմից հարուցված՝ որենքի խախտման վերաբերյալ գործի վճռահատութիւնը, տեղական իշխանութիւնն է, վորը պարտավոր է մի կողմից՝ բացարձակապէս պահպանել ամբողջ Ֆեդերացիայի համար սահմանված միասնական որենքները, իսկ մյուս կողմից պատժի չափը վորոշելիս նկատի առնել տեղական բոլոր հանգամանքները, և միաժամանակ պետք է իրավունք ունենա ասելու, վոր թեև որենքն անկասկած ալսինչ

դեպքում խախտվել է, սակայն տեղական մարդկանց լավ հայտնի և տեղական դատարանում պարզված հանգամանքները դատարանին հարկադրում են անհրաժեշտ համարելու պատիժը ալսինչ մարդկանց նկատմամբ մեղմացնել կամ նույնիսկ ալսինչ մարդկանց համարել դատարանով արդարացած: Յեթե մենք ամբողջ Ֆեդերացիայում մի ընդհանուր որինականութիւն սահմանելու համար անհրաժեշտ ալս ամենատարրական պայմանը, ինչպէս ել լինի, չկատարենք, ապա վոչ պաշտպանութիւն և վոչ ել կուրտուրականութիւն ստեղծելու մասին խոսք անգամ լինել չի կարող:

Նմանապէս սկզբունքորեն սխալ է ասել, թէ դատախազը չպետք է բողոքարկի նահանգական գործկոմների և տեղական իշխանութեան ալ մարմինների վորոշումները, և վորպէս թէ՛ այդ վորոշումների որինականութիւնը վորոշելու յե Բանդյուդտեսչութիւնը:

Բանդյուդտեսչութիւնը քննութեան և առնում վոչ միայն որինականութեան, ալ նաև նպատակահարմարութեան հարցը: Դատախազը պատասխանատու յե նրա համար, վորպէսզի տեղական և վոչ մի իշխանութեան և վոչ մի վորոշում չհակասի որենքին, և միայն ալս տեսակետից դատախազը պարտավոր է բողոքարկելու ամեն մի ապօրինի վճիռ, բայց նա իրավունք չունի կասեցնելու վճիռը, ալս

պարտավոր ե միայն միջոցներ ձեռք առնելու, վորպեսզի որինականության բացարձակապես միատեսակ ըմբռնում սահմանվի ամբողջ Հանրապետության մեջ: Այս տեսակետից ել Համառոտական Կենտրոնը կոմի հանձնաժողովի մեծամասնության վորոշումը վոչ միայն սկզբունքային խոչորագույն սխալ ե, վոչ միայն հիմքում սխալ կերպով ե կիրարկում «կրկնակի» ստորագրության սկզբունքը, այլ նաեւ խանգարում, անհնարին ե դարձնում որինականություն ե նվազագույն կուրտութեանություն սահմանելու ամեն մի աշխատանք:

Այնուհետեւ, ավյալ հարցը վճռելու համար պետք ե հաշվի առնել տեղական ազդեցությունների նշանակությունը: Կասկած չկա, վոր մենք ապրում ենք ապրորինության ծովում, ե վոր տեղական ազդեցությունը ամենամեծ հակառակորդներից մեկը, յեթե վոչ ամենամեծ հակառակորդն ե հանդիսանում որինականություն ե կուրտութեանություն հաստատելու գործում: Հազիվ թե վորեւ մեկը լաւ չլինի, վոր, ինչպես կուսակցության գտումը յերեան հանեց, տեղական ստուգողական հանձնաժողովները կուսակցության գտումը կատարելիս բազմաթիվ դեպքերում անձնական հաշիւներ են մաքրել. այս փաստը անվիճելի յե ե բավականաչափ նշանակալից: Հազիվ թե վորեւ մեկը ժխտի, վոր մեր կուսակցության համար ավելի հեշտ ե գտնել

բավականաչափ իրավաբանորեն կրթված ե ամեն տեսակ զուտ տեղական ազդեցություններին դիմադրելու ընդունակ մի տասնյակ վատահերի կոմունիստ, քան հարյուրավոր ալյալախներին գտնել: Յեւ հարցն ել սրան ե վերաբերում, յերբ խոսում են դատախազության «կրկնակի» ստորագրության ե նրան միայն կենտրոնին յենթարկելու անհրաժեշտության մասին: Իսկ կենտրոնում մենք պետք ե գտնենք մոտավորապես տասը մարդ, վորոնք իրականացնեն կենտրոնական դատախազական իշխանությունը հանձինս Գլխավոր Դատախազի, Գերագույն Տրիբունալի ե Արդիւնդամատի Կոլլեգիայի (յես մի կողմ եմ թողնում այն հարցը, թե Գլխավոր Դատախազն այդ իրավունքը միանձնաբար ե իրականացնում, թե բաժանում ե Գերագույն Տրիբունալի կամ Արդիւնդամատի Կոլլեգիայի հետ, քանի վոր այդ հարցը բոլորովին յերկրորդական հարց ե ե կարող ե լուծվել այս կամ այն ձևով՝ նայած թե կուսակցությունը այդ հսկայական իշխանությունը մի անձի յե վստահում, թե բաշխում ե վերահիշյալ յերեք ինստանցիաների միջև): Այդ տաս մարդը, գտնվելով կենտրոնում, աշխատում են կուսակցության այն յերեք հիմնարկների ամենամերձավոր հսկողության տակ ե նրա հետ ամենապարտ համերաշխությամբ, վորոնք առավելագույն յերաջխեք են հանդիսանում տեղական ե անձնական ազ-

դեցությունների դեմ. այդ հիմնարկներն են—
Կենտկոմի Կազմբյուրոն, Կենտկոմի Քաղբյու-
րոն և ԿՎՀ. այս վերջինը—ԿՎՀ, վորը պա-
տասխանատու յե միայն կուսակցության հա-
մադումարի առաջ, այնպես և կառուցվում,
վոր ԿՎՀ անդամներից վոչ մեկը չի կարող
միասնության կարգով ամենափոքր առնչու-
թյուն ունենալ և վոչ մի ժողկոմատի հետ, և
վոչ մի առանձին գերատեսչության հետ, խոր-
հրդային իշխանության և վոչ մի այլ մարմնի
հետ: Պարզ և, վոր այս պարագաներում մենք
ունենք ամենամեծ յերաշխիքն այն մասին,
վոր կուսակցությունը կստեղծի առավելագույն
կենտրոնացած մի կոլլեգիա, վորն ընդունակ
կլինի գործնականում գիմադրելու տեղական
ազդեցություններին, տեղական և այլ տեսակ
բյուրոկրատիզմին և ամբողջ հանրապետու-
թյան մեջ և ամբողջ Փեղերացիայում սահմա-
նելու որինականության խսկական միատեսակ
կիրարկություն: Ուստի այդ կենտրոնական
իրավաբանական կոլլեգիայի հնարավոր սխալ-
ները ուղղվում են հենց տեղն ու տեղը, ան-
հապաղ այն կուսակցական մարմինների կող-
մից, վորոնք ընդհանրապես մեր ամբողջ կու-
սակցական և խորհրդային աշխատանքի բո-
լոր հիմնական ըմբռնումները և բոլոր հիմնա-
կան կանոններն են սահմանում վեղջ Հանրա-
պետության մեջ:

Այս սկզբունքից շեղվել—նշանակում և
պաշտպանել այն տեսակետը, վոր վոչ վոք
բացահայտ և անմիջական կերպով չի պաշտ-
պանում, այսինքն՝ վորպես թե մեզանում ար-
դեն այնքան մեծ չափով դարգացած են կուլ-
տուրականությունն ու նրա հետ անբաժանելի
կերպով կապված որինականությունը, վոր
մենք կարող ենք վստահ լինել, թե կարելի յե
գտնել հարյուրավոր այնպիսի դատասխաններ,
վորոնք յերբեք վորեւե տեղական ազդեցության
չեն յենթարկվի, և իրենք իրենց միատեսակ ո-
րինականություն կսահմանեն ամբողջ հանրա-
պետության մեջ:

Այս ամենից հետո յես գալիս եմ այն յեզ-
րակացության, վոր «կրկնակի» ստորադրու-
թյան սկզբունքը դատասխանության նկատ-
մամբ պաշտպանելը, նրան տեղական իշխա-
նության բոլոր վորոշումները բողոքարկելու
իրավունքից զրկելը վոչ միայն սկզբունքորեն
սխալ և, վոչ միայն խանգարում և անչեղ կեր-
պով որինականություն սահմանելու մեր հիմ-
նական նպատակին, այլ նաև արտահայտում
և տեղական բյուրոկրատիայի և տեղական ազ-
դեցությունների շահերն ու նախապաշարմուն-
քը, այսինքն՝ ամենավատթար անջրպետն և
աշխատավորների և տեղական իշխանության
ու խորհրդային կենտրոնական իշխանության,
ինչպես նաև ՌԿԿ կենտրոնական իշխանության
միջև:

Ուստի յես առաջարկում եմ Կենտկոմին մերժել այս դեպքում «կրկնակի» ստորագրութիւնը և սահմանել այնպիսի կարգ, վորի համաձայն տեղական դատախազական իշխանութիւնը միայն կենտրոնին յենթարկվի, և դատախազական իշխանութիւնը վերապահվի իրավունք և պարտականութիւն բողոքարկելու տեղական իշխանութիւն բոլոր և ամեն մի վորոշում՝ այդ վորոշումներն որինականութիւն տեսակետից, առանց այդ վճիռները կասեցնելու իրավունքի, սակայն գործը դատարանին հանձնելու բացառիկ իրավունքով:

1922 թ. մայիս 20-ին.

Ո՞Վ Ե ԴԱՏԱԽԱԶԸ

3 ԵՎ

Ի՞ՆՉ ԱՇԽԱՏԱՆՔ Ե ԿԱՏԱՐՈՒՄ ՆԱ ԳՅՈՒՂՈՒՄ*)

1. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՁԵՌՔ ԱՌԱՅ
ԲՈՒՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՆՊԱՏԱԿՆ Ե ԲԱՐԵԼԱՎԵԼ
ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ներկայումս կոմունիստական (բախչեիկներին) կուսակցութիւնը և մեր բանվորա-գյուղացիական կառավարութիւնն իրենց ամբողջ ուժերը գործ են դնում, վորպէսզի բարելավեն, բարձրացնեն գյուղացիական տնտեսութիւնը, քանի վոր գյուղացիական տնտեսութիւնը յերկրի ամբողջ տնտեսութիւն ամենազլիսովոր հիմքերից մեկն է:

Ամեն մի բանվոր և գյուղացի շատ լավ հասկանում է, վոր հողը յեռադաշտ սխտեմով մշակող և ճրագի փոխարեն մարխ (լուչինա) գործածող հին գյուղը այլևս չկա, այդ ժամանակներն արդեն անցել են: Այժմ վոչ միայն գյուղացիական յերիտասարդութիւնը, այլ և գյուղի ծերունիները գիտակցում են իրենց տնտեսութիւնը բարելավելու անհրաժեշտութիւնը. նրանք գիտակցում են, վոր այժմյան դարը—մեքենայի ու ելեքտրականութիւն դար է, և հողի յեռադաշտ մշակու-

*) Այս բրոշյուրը կազմելիս վորպէս հիմնական նյութ և ծառայել Վ. Մակեևի «Прокурор в деревне» գրքույկը:

թյամբ ու արորով շատ բան անել չի կարելի: Բոլոր աշխատավորների համար հասկանալի յե արդեն, վոր բարձրացնելով ու բարելավելով մեր տնտեսությունը, մենք հենց դրանով ել նպաստած կլինենք ամբողջ յերկրի կյանքը բարելավելուն: Տնտեսության բարելավումը վոչ միայն մեզ նյութական չահ կտա, այլ նաե կբարձրացնի մեզ կուլտուրայես, իսկ կուլտուրականության կարիքը շատ մեծ ե մեզանում:

Այդ գլխավոր նպատակն իրագործելու համար պետությունն այժմ մի շարք միջոցներ ե ձեռք առնում, վորպեսզի ամեն կերպ բարելավի գյուղի կյանքը: Բարելավվում ե գյուղական իշխանություն մարմինների ե կոոպերացիայի աշխատանքը, ընդարձակվում ե ժողովրդական լուսավորության հիմնարկների թիվը. ինքը, գյուղացիական բնակչությունը մասնակից ե արվում գյուղի տնտեսական ե կուլտուրական մակարդակը բարձրացնելու համար կատարվող բազմակողմանի աշխատանքներին: Իշխանություն կողմից ձեռք առնվող միջոցները կյանքում ամենալավ ձևով իրականացնելու համար կոմունիստական կուսակցությունը իր լավագույն անդամներին ուղարկում ե գյուղ աշխատելու:

Գյուղում դեռ շատ մեծ ե դժվարին աշխատանք պետք ե կատարել նոր կյանք ստեղծելու համար: Զաւիազանց խոր արմատներ ե դցել հին գյուղը. հարկավոր են հսկայական ջանք, համառ պայքար ե վճռականություն, վորպեսզի հնարավոր լինի գյուղից վերացնել ստրկության դարավոր ժառանգությունը—էքսպլոյտությունը, խավարն ու տգիտությունը, ե այդ բո-

լորի հետևանք հանցագործությունը: Այս ուղղությամբ շատ բան արդեն կատարված ե: Սակայն վերջնական հաղթանակը տարած կլինենք միայն այն ժամանակ, յերբ բոլոր աշխատավորները, ամբողջ գյուղացիությունը վճռական պայքար մղեն դարավոր չարիքի դեմ, յերբ նրանք անձամբ, անմիջաբար մասնակցեն յերկրի շինարարությունը, յերբ նրանք անձամբ կովեն հանուն նոր, լուսավոր ե կուլտուրական կյանքի:

Խորհրդային իշխանություն կողմից ներկայումս ձեռք առնվող մի շարք միջոցներից հսկայական նշանակություն ունի հեղափոխական որինականություն ամրացումը: Այս—ամենահիմնական խնդիրներից մեկն ե, ե այս խնդիրն իրագործելու վրա թե կոմունիստական կուսակցությունը ե թե խորհրդային իշխանությունը հատուկ ուշադրություն են դարձրել. առանց այդ խնդիրն իրագործելու հնարավոր չե գյուղում նոր կյանք կառուցել:

Հեղափոխական որինականությունը խախտողների դեմ պայքարելու համար ստեղծված ե հատուկ մարմին—խորհրդային դատախազությունը: Թե կոմունիստական կուսակցությունը ե թե խորհրդային իշխանություն մարմինները անդադար աշխատում են լուծել, պարզել այն հարցը, թե ինչպես կարելի յե լավագույն ձևով լիակատար հեղափոխական որինականություն հաստատել: Այս հարցով հատկապես զբաղվել են 14-րդ կուսակցական կոնֆերենցիան ե խորհուրդների ձևորով համագումարը:

Տեսնենք, թե ինչ ե հեղափոխական որինականությունը ե ինչու յե այն հարկավոր գյուղին:

2. ԻՆՉ Ե ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՈՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՅԵՎ ԻՆՉ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԻ ԱՅՆ ԳՅՈՒՂԻ
ՀԱՄԱՐ

Իր անփական տնտեսութիւնը վարող յուրաքան-
չյուր գյուղացի զխտե, վոր առանց վորոչ կարգ ու կա-
նոնի չի կարելի տնտեսութիւն վարել և լավ արդ-յունք-
ների հասնել:

Տնտեսութեան համար շատ վատ կլինեն, յեթե
նրա անդամները չենթարկվէին այն կարգ ու կանո-
նին, վոր սահմանում է ընտանիքի ամենից փորձված
անդամը: Կարգ ու կանոնը անհրաժեշտ է ամեն մի գոր-
ծի մեջ, անհրաժեշտ է նաև հասարակական գործում,
և ե՛լ ավելի—պետական գործում:

Միանգամայն անկարելի կլինեն մեր պրոլետարա-
կան պետութեան շինարարութիւնը կատարել, յեթե
այդ շինարարութեան մեջ վորոչ կարգ ու կանոն չլի-
նեն, և բոլորը այդ կարգ ու կանոնին չենթարկվէին:

Յեւ ահա, վորպեսզի ընդարձակ ժողովրդական
տնտեսութիւն ունեցող մեր պետութեան շինարարու-
թեան մեջ կարգ ու կանոն լինի, վորպեսզի աշխատա-
վորները ինքնուրունարար և վստահութեամբ կարողա-
նան իրենց յերկրի տնտեսական կյանքը կառուցել, մե-
ղանում դանազան որենքներ են հրատարակվում:

Հեղափոխական որինականութիւն սահմանել,
այդ նշանակում է պահանջել, վորպեսզի կիրարկվի
խորհրդային իշխանութեան որենքներով սահմանված
կարգ ու կանոնը: Ուրեմն, հեղափոխական որինակա-
նութիւնը պրոլետարական պետութեան կանոնավոր
շինարարութեան հիմքն է:

Որենքները սահմանում են քաղաքացիների վո-
խադարձ հարաբերութեան կանոններ. այս կանոնների
համաձայն քաղաքացիների վորող գործողութիւններ
համարվում են թույլատրելի, վոչ վոքի կողմից չեն
հետապնդվում, իսկ վորոչ գործողութիւններ ել ար-
դելվում են, վորպես ամբողջ հասարակութեան համար
վնասակար, և այս գործողութիւնների համար հան-
ցավորները յենթարկվում են պատասխանատվութեան:

3. Եթե, որինակ, գյուղացին զբաղվում է գյուղա-
տնտեսական արտադրողական աշխատանքով, ասկա
դրա համար նրան վոչ վոք չի կարող և չի յել հետա-
պնդի, ընդհակառակը, յերբ նա տնտեսութիւնը վա-
րում է տեխնիկայի պահանջների համեմատ և հողը
կուլտուրական ձեւերով է մշակում, ասկա նա խրախուս-
վում է: Սակայն, յեթե գյուղացին վրիժառութեան
համար հրդեհում է իր հարեանի գեղը, կամ վորեւե
խորհրդային պաշտոնյա կաշառք է վերցնում, կեղծիք
է կատարում, ասկա այդ գործողութիւնները, վորպես
որենքով արգելված գործողութիւններ, պատժվում
են անողոք կերպով, հեղափոխական որենքի ամբողջ
խստութեամբ: Վերևում մենք արդեն ասացինք, վոր
մեր պետութեան ամենախուլ անկյուններում հեղափո-
խական որինականութիւն հաստատելը որվա ամենա-
հիմնական, ամենակարեւոր խնդիրներից մեկն է: Սա-
կայն դրա համար միայն որենքներ հրատարակելը, ի-
հարկե, քիչ է. որենքը գրվում է բոլորի համար. այդ
որենքները պետք է հայտնի լինեն ամենքին և կատար-
վեն այն ամենքի կողմից, վորոնց վերաբերում են:
Ուստի քաղաքացին, ինչ պաշտոն ել ունենա, նա սրա-

1003
14685

տալոր և կատարելու որենքների այն պահանջը, վորը վերաբերում է նրան :

Ամենից քիչ որենքը գիտեն գյուղում, և այդ պատճառով ել ամենից շատ որենքը խախտում են գյուղում . ահա դրա համար ել հենց գյուղի վրա, իշխանության ստորին մարմինների վրա այսօր հատուկ ուշադրություն և դարձվում :

Կոմունիստական կուսակցությունը և խորհրդային իշխանությունը քաղաքացիական պատերազմը վերջանալու և խաղաղ տնտեսական աշխատանքի անցնելու առաջին իսկ օրերից սկսեցին հոգալ գյուղի կյանքը բարելավելու մասին : Բարձրացնել գյուղի տնտեսական և կուլտուրական մակարդակը, արմատախիլ անել ամեն տեսակ հանցագործությունները, բարելավել գյուղական խորհրդային ապարատի աշխատանքը, — այս բոլոր հարցերը կոմունիստական կուսակցության մշտական հոգացողության առարկա յեն կազմել . կուսակցության «ավելի մոտ մասսաներին», «Յերեսներս գեպի գյուղ», «քաղաքի և գյուղի մերձեցում» լողունգները ամենալավ ապացույցներն են այն բանի, վոր կուսակցությունն այդ հարցերի մասին մտածել ու հոգացել է :

Համկոմկուսի 14-րդ կոնֆերենցիան և խորհուրդների համաժողովենական համագումարը, վորոնք տեղի ունեցան 1925 թ. ապրիլ և մայիս ամիսներում, ինչպես մենք արդեն հիշեցինք, հատկապես քննության առան այն հարցը, թե ինչ միջոցներով կարելի յե ամրացնել հեղափոխական օրինականությունը ամբողջ յերկրում և, հատկապես, գյուղում :

Կոնֆերենցիան հանձնարարեց կուսակցության Կենտրոնական Կոմիտեյին մշակել այն բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, վորոնցով պետք է հեղափոխական օրինականությունն ամրացնել և կիրարկել կյանքում :

Խորհուրդների միութենական համագումարը դրա՛տալ, վոր հեղափոխական օրինականությունն ամրացնելու համար, անհրաժեշտ է ուժեղացնել որենքը խախտողների, վարչական կամայականությունների, քաղաքացիներին կոպտարար և անուշադիր վերաբերվելու և իշխանությունը վորեւէ կերպ ի չարը դործ դնողների դեմ մղվող պայքարը :

Համագումարը անհրաժեշտ համարեց նաեւ բանավորական ու գյուղացիական մասսաներին լայն կերպով ծանոթացնել խորհրդային որենագրությանը և սովորեցնել, ցույց տալ նրանց, թե ինչպես պետք է դանդաղա՛տալ իշխանության մարմինների գործողությունների դեմ այն դեպքերում, յերբ նրանք խախտում են որենքը : Սրա համեմատ ել համագումարը մի շարք վորոշումներ ընդունեց, վորոնք վերաբերում են հեղափոխական օրինականությունն ամրացնելուն :

Հեղափոխական օրինականությունը կիրարկել ամենից առաջ այդ նշանակում է պայքարել ամեն տեսակ հանցագործությունների դեմ :

Գողությունը, սպանությունը, հրկիզումը, կաշառակերությունը, կեղծիքը, վատնումները, ձեռքառնումները, կամայականությունը ճորտատիրական և ցարական կարգերի հարյուրամյա գոյության ընթացքում իրենց համար ամուր բուն են հյուսել մեր գյուղում և դժվարությամբ են արմատախիլ արվում . սա-

կայն վորքան աշխատավորները լավ իմանան որենքները, վորքան նրանք համառորեն պահանջեն, վորպեսզի իշխանության ստորին ներկայացուցիչները կատարեն այդ որենքները, այնքան արագութեամբ դուրսը կրուժ—վի այդ դարավոր հիմանդութիւններէն:

Սակայն բացի հանցագործութիւնից կան որենքի խախտման շատ այնպիսի դեպքեր, վորոնք թեև հանցանք չեն համարվում, սակայն հանցագործութիւնից պակաս չեն խանդարում դուրսի տնտեսական կյանքի զարգացմանը: Դրանք այն անկանոնութիւններն են, վորոնք տեղի յեն ունենում դուրստնտեսական հարկի արտոնութիւնները վորոշելիս, անտառանյութ, դրամական փոխառութիւններ ստանալիս, հողաշինարարական աշխատանքները կատարելիս, կամ ընտանիքի գույքը բաժանելիս տեղի ունեցող անարդարութիւնները և նման այլ յերեւոյթները: Մեծ մասամբ այդ յերեւոյթները տեղի յեն ունենում այն պատճառով, վոր թե քնակչութիւնը և թե իշխանության ներկայացուցիչները որենքները չեն իմանում. ուրեմն այդ յերեւոյթների դեմ պայքարել կարելի յի միայն այն ժամանակ, յերը դուրսում հեղափոխական որինականութիւն հաստատվի:

Այսպիսով հեղափոխական որինականութիւնը դուրսում պետք է դուրսացուն պաշտպանի թե պաշտոնյաների կամայականութիւններից, թե մասնավոր անձանց հանցագործութիւնից և թե որենքի ամեն տեսակ խախտումներից՝ անկախ այն հանգամանքից, թե ով է կատարում այդ խախտումը:

Բանվորագույնական լայն մասսաներն իրենք

են հանդիսանում իրենց որենքները սահմանողը, ուստի և իրենք ել շահագրգռված են, վորպեսզի այդ որենքները պահպանվեն:

Յեւ միայն աշխատավորների սահմանած այդ որենքները կատարելով կարելի յի իրականացնել քաղաքի և դուրսի մերձեցումը, բանվորի ու դուրսացու այն սերտ բարեկամութիւնն ու գործակցութիւնը, վորի շնորհիւ մեր պետութիւնը դառնում է անհաղթելի: Միայն իշխանության բոլոր մարմինների կողմից որենքը խտուրթամբ և անչեղ կատարելու դեպքում դուրսացին անխախտ հաւատ կունենա, վոր նրա ազատութիւնը, կյանքը և գույքը ապահովված են: Այդ ժամանակ նա կկարողանա հանդիստ կերպով նվիրվել խաղաղ աշխատանքի:

Քաղաքացիական պատերազմը դադարելուց հետո խորհրդային իշխանութիւնն անմիջապես սկսեց հրատարակել ինչպես առանձին քաղաքացիների կյանքի, այնպես և իշխանության ներկայացուցիչների գործունէութեան զանազան կողմերին վերաբերյալ որենքներ. ահա այդ ժամանակ ել անհրաժեշտութիւն առաջ յեկավ հետեւելու այդ որենքների կատարմանը, այսինքն ամրացնելու հեղափոխական որինականութիւնը: Այս նպատակով 1922 թ. հունիսին ստեղծվեց մի հատուկ մարմին—պետական դատախազութիւնը:

3. ԻՆՉՊԵՍ Ե ԿԱՌՈՒՅՎԱԾ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վորպեսզի դատախազութիւնը կարողանա կատարել հեղափոխական որինականութիւնը պահպանելու ծառայութեամբ իր վրա դրված պարտականութիւնները

և վճռական կերպով պայքարել հանցագործութեան դեմ, դատախազութեան տեղական մարմինները յենթարկվում են հանրապետութեան դատախազին: Իշխանութեան տեղական մարմիններին նրանք չեն յենթարկվում, և այդպիսով յուրաքանչյուր դավաճանական դատախազ կենտրոնական իշխանութեան ներկայացուցիչն է հանդիսանում:

Գալափոսական դատախազները աշխատում են հանրապետութեան դատախազի ղեկավարութեամբ և նշանակվում ու արձակվում են նույնպես միայն Հանրապետութեան դատախազի կողմից:

ՀԱՅ Զ ամբողջ դատախազութեան գլուխն է կանգնած Արդարադատութեան Ժողովրդական կոմիտեան, վորը միաժամանակ հանդիսանում է նաև Հանրապետութեան Դատախազը:

Հանրապետութեան Դատախազը և նրան առնթել գործող կենտրոնական դատախազութիւնը հսկում են հանրապետութեան կենտրոնական հիմնարկների և ժողովրդական կոմիտեաների գործունեութեան որին նախնութեան վրա: Այն ղեկավարում, յերբ այդ հիմնարկների կարգադրութիւնները չեն համապատասխանում որենքին, Հանրապետութեան Դատախազը այդ մասին ղիմում է տալիս կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահութեանը կամ Ժողովրդական Կոմիտեաների խորհրդին, խնդրելով վերացնել որենքին հակասող կարգադրութիւնը: Դատախազի այդ ղիմումը կոչվում է բռնի: Իր աշխատանքների համար Հանրապետութեան Դատախազը հաշվետու յէ միայն կենտրոնական Կոմիտեին:

4. ԴԱՏԱՆԱԶԸ ՀՍԿՈՒՄ Ե ՏԵՂԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՆՈՆԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ

Շատ բարդ և պատասխանատու խնդիրներ են դրվում պետական գոտաշնորհութեան վրա. նա կոչված է պետութեան անունից հսկելու իշխանութեան բոլոր մարմինների, տնտեսական հիմնարկների, հասարակական ու մասնավոր կազմակերպութիւնների և մասնավոր անձանց գործողութիւնների որինականութեան վրա: Որենքների խախտման դեմ նա պայքարում է խախտողների դեմ քրեական հետապնդութիւն հարուցելով կամ ապրիլինի վորոշումների դեմ բողոքելով:

Իսկ ի՞նչ իրավունքներ են տրված դատախազին, վորպեսզի նա կարողանա իր ժամանակին նկատել որենքի խախտումը և վերացնել այդ խախտումը:

Իշխանութեան ամեն մի մարմնից, տնտեսական հիմնարկից, հասարակական և այլ կազմակերպութիւններից դատախազութիւնն իրավունք ունի պահանջելու իրեն անհրաժեշտ տեղեկութիւնները և նյութերը: Դատախազութեան այդ պահանջները պարտադիր են այն բոլորի համար, վորոնց նրանք վերաբերում են:

Ինչպես վերևում ասվեց, դատախազութիւնը հսկողութիւնն իրականացնում է յերկու յեղանակով— կամ բողոքում է իշխանութեան մարմինների այն վորոշումների դեմ, վորոնք չեն համապատասխանում որենքի պահանջներին կամ քրեական հետապնդութիւն է հարուցում հանցավորների դեմ:

Այսպես, որինակ, յեթե գալափոսական գործկոմը վորոշում է բնակչութիւնից գանձել այնպիսի տուրք,

վորը որենքով նախատեսված չէ, դատախազը բողոքարկում ե այդ վորոշումը, վորպես որենքը խախտող վորոշում, ալիքնք՝ դիմում ե վերադաս գործկոմին, խնդրելով վերացնել այդ վորոշումը: Իսկ յեթե այդպիսի վորոշումները հաճախ են կայացվում, չնայած նախազգուշացումներին, կամ, յեթե, որինակ, գավառակային գործկոմն անհրաժեշտ միջոցներն ձեռք չի առել, և դրա պատճառով վորեւե ծանր հետեանքներ են առաջացել, ապա այդպիսի դեպքերում դատախազությունը կարող ե քրեական հետապնդություն հարուցել գավառակային գործկոմի նախագահի և անդամների դեմ:

Ներկայումս դատախազությունը, ինչպես նաև ամբողջ խորհրդային իշխանությունը, իր հիմնական խնդիրն ե համարում—յերեսը դեպի գյուղ դարձնել, ուշագիւր ականջ դնել գյուղացու զգուշություններին և այն բողոքներին, վոր նա տալիս ե իշխանության տեղական մարմիններին, հատկապես ստորին մարմինների անկանոն գործողությունների դեմ: Այս իսկ պատճառով ել իշխանության ստորին մարմինների (գավառակային գործկոմ, գյուղխորհուրդ) գործողությունների որինականության վրա հսկելու գործին դատախազությունը ամենալուրջ ուշագրությունն ե նվիրում:

Դատախազությունն աշխատում ե, վորպեսզի իշխանության գյուղական մարմինների բոլոր գործողությունները, վորոշումներն ու վճիռները՝ չհակասեն գործող որենքներին: Այժմ Խորհրդային իշխանությունը ձեռք ե առնում բոլոր միջոցները, վորպեսզի

անկուսակցական գյուղացիական լայն մասսաներին մասնակից անի տեղական խորհուրդների և հասարակական կազմակերպությունների ընտրություններին և աշխատանքին: Շատ դեպքեր են յեղել, յերբ գավառական և գյուղական ընտրական հանձնաժողովներն առանց բավարար հիմքի սահմանափակել են քաղաքացիների իրավունքը՝ զրկելով նրանց խորհուրդների և կոոպերատիվ ու այլ կազմակերպությունների ընտրության մասնակցելու հնարավորությունից: Հաճախ չեն կատարվել հանրապետության հիմնական որենքների պահանջներն այն դեպքերում, յերբ հեռացվել են խորհրդային ստորին ապարատի ընտրովի պաշտոնյաները, հաճախ սխալ կերպով են կազմվել ընտրական ցուցակները, և այլն: Դատախազությունը միջոցներ ե ձեռք առնում, վորպեսզի ընտրություններին չմասնակցեն գյուղի կուլակ և վաչխառու տարրերը, վորոնք որենքով զրկված են ընտրություններին մասնակցելու իրավունքից: Մյուս կողմից՝ դատախազությունը՝ ստացված դանդաղների հիման վրա պարտավոր ե միջոցներ ձեռք առնել վերականգնելու քաղաքացիների այն իրավունքները, վորոնք խախտված են այս կամ այն հանձնաժողովի կամ առանձին պաշտոնյաների կողմից:

Վերջին ժամանակներում գավառակային գործկոմների և գյուղխորհուրդների իրավունքները զգալի չափով ընդլայնված են: Այդ կատարված ե այն նպատակով, վորպեսզի հնարավոր լինի գյուղը անտեսապես վերածնել, բարձրացնել նրա բարեկեցության ընդհանուր մակարդակը: Դատախազության կոչումն ու

պարտքն և ամեն կերպ աջակցել իշխանության ստորին մարմինների բաղմազան ու պատասխանատու աշխատանքին :

Ծ. ՊԱՅԳԱՐ ԱՊՈՐԻՆԻ ՊԱՐՏԱՅԻՐ ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԴԵՄ

Այս ասպարիզում դատախազությունը հետևում է, վորպեսզի իշխանության մարմինները դուրս չգան որենքով նրանց վերապահված իրավունքների ու լիազորությունների սահմաններից : Դատախազությունը պետք է իր ժամանակին նկատի և մատնանշի տեղի ունեցող սխալները : Մասնավորապես դատախազությունը հսկում է, վորպեսզի գավառային և գավառակային գործկոմների կողմից հրատարակվող պարտադիր վորոշումները լինեն կանոնավոր և հսկասեն որենքին :

Շատ հաճախ գավառակային գործկոմները պարտադիր վորոշումներ հրատարակելիս անցնում են որենքով դրված սահմանից . նրանք պարտադիր վորոշումներ են հրատարակում այնպիսի հարցերի վերաբերմամբ, վորոնք դուրս են նրանց իրավասությունից : Որենքը վորոշում է, վոր գավառակային գործկոմները միայն հետևյալ հարցերի մասին կարող են պարտադիր վորոշումներ հրատարակել :

ա) հասարակական կարգի և ապահովության պահպանման և մասնավորապես սրիկայության դեմ պայքարելու ,

բ) հակահրդեհային միջոցներ ,

գ) տարերային աղետների դեմ պայքարելու ,

դ) անասունների, համաճարակների և վնասատուների դեմ պայքարելու ,

ե) բնակարանների, բակերի, փողոցների և հասարակական ոգտագործման այլ վայրերի սանիտարական դրություն, փողոցների ու սանդուխքների լուսավորություն, տների ճակատին №№-ներ դնելու, ինչպես նաև նկուղային շենքերը չորացնելու :

զ) անասունները, մարդադեմքները, ցանքերն ու կանաչը արածացնելուց պահպանելու ,

ը) առևտուր անելու ժամանակի ու կարգի, շուկաներում և առևտրի այլ վայրերում կարգ ու կանոն սահմանելու ,

թ) անցնող գործերին բնակարաններ հատկացնելու ,

ժ) տեղական նշանակություն ունեցող վորոգման ցանցի պահպանություն ,

ի) դադունի և ապորինի ողեգործության դեմ պայքարելու , և

լ) ելեքտրալարերի ու հեռագրական ցանցի պահպանություն :

Մենք ղիտմամբ թվեցինք այդ հարցերը, վորովհետև շատ գավառակային գործկոմներ, ինչպես ցույց են տալիս դատախազական հսկողության ղիտողությունները, հրատարակում են նաև այլ հարցերի վերաբերյալ պարտադիր վորոշումներ : Այսպես, որինակ, սահմանում են առևտուրը կաշկանդող կանոններ, արգելում են յերիտասարգներին յերեկոյան ժամի 8-ից հետո փողոց դուրս գալ, բնակչությանը պարտավորեցնում են դպրոցների, հիվանդանոցների և խորհրդային ծառայողների համար վառելիք բերել, և այլն Այսպիսի հարցերի մասին գավառակային գործկոմ-

ներն իրավունք չունեն պարտադիր վորոշումներ հրատարակելու :

Գալառակային գործկոմների պարտադիր վորոշումները խախտելու համար որենքը սահմանում է կամ 25 ուրբի տուգանք կամ 2 շաբաթ հարկադիր աշխատանքներ :

Մինչդեռ շատ գալառակային գործկոմներ քաղաքացիներին յենթարկում են 25 ուրբուց ավելի տուգանքի կամ 2 շաբաթից ավելի հարկադիր աշխատանքներ : Իհարկե որենքի այդպիսի խախտումները չեյին լինի, յեթե ինքը բնակչությունը իմանար թեկուզ այն հիմնական որենքները, վորոնց մասին մենք հիշեցինք : Սակայն բնակչությունն այդ մասին չգիտե, և ահա, դատախազությունն այստեղ ել հենց նրան ոգնության է հասնում :

Պարտադիր վորոշումներ հրատարակելու կանոնները խախտելու բոլոր դեպքերում դատախազությունը կարող է այդ վորոշումներն անհապաղ վերացնել տալ :

Այնուհետե, դատախազությունը հսկում է, վորպեսզի գալառակային գործկոմներն ու գյուղխորխորհուրդները որենքին հակասող վորոշումներ չկայացնեն : Այս նպատակով դատախազությունը ծանոթանում է, նայում է գալառակային գործկոմների (գյուղխորհուրդների) նիստերի արձանագրությունները և ապորինի վորոշումները յերեան հանելու դեպքում միջոցներ է ձեռք առնում այդ վորոշումները վերացնելու համար :

Յերբեմն պատահում է, վոր իշխանության ստորին մարմինները (գալառակային գործկոմներն ու գյուղ-

խորհուրդները) գյուղի քաղաքացիներին յենթարկում են վարչական կալանքի կամ հարկադիր աշխատանքներ : Բոլոր գյուղացիները պետք է իմանան, վոր գյուղական իշխանության բոլոր այդպիսի գործողությունները միանգամայն ապորինի յեն և, մեր քրեական որենքների համաձայն այդպիսի վորոշումներ կայացնող անձինք պատժվում են, վորպես իշխանազանցներ, այսինքն՝ իրենց իշխանության սահմաններից դուրս յեկողներ :

Յեւ իշխանության ստորին մարմինների աշխատակիցները պետք է ըմբռնեն, պետք է յուրացնեն այն միտքը, վոր որենքը քաղաքացիներին վարչական կարգով ձերբակալելու իրավունք չի տալիս վոչ միայն գալառակային գործկոմներին, այլ նաև գալառային գործկոմներին :

Դժբախտաբար բնակչությունը և իշխանության ստորին մարմինների աշխատակիցները դեռ չեն ըմբռնել, չեն յուրացրել այդ բանը : Ուստի և դատախազությունը, ստորին մարմինների վրա հսկելիս ստիպված է նաև այդ հարցերին ուշադրություն նվիրել :

Արդեն ժամանակ է, վորպեսզի ստորին ապարատի աշխատակիցներն իմանան, վոր անձնական հայեցողությունն ու վարչական ավելորդ, անտեղի յեռանդը, վորի հետևանքն է լինում ձերբակալություններ կատարելն ու հարկադիր աշխատանքներ նշանակելը, միանգամայն անհանդուրժելի կամայականություն է : Պետք է, վերջապես, հասկանալ, վոր կառավարել ամենևին չի նշանակում այնքան ինքնուրույնաբար գոր-

ծել, վոր շենթարկվել նույնիսկ դործող որենքներին, իր աշխատանքը չհամաձայնեցնել այդ որենքների հետ:

6. ՊԱՅԲԱՐ ՀԱՐԿԵՐ «ՍՏԵՂԾԵԼՈՒ» ՅԵՎ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՈՐԵՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ ԽԱՆՏԵԼՈՒ ԴԵՄ

Դրամական դործերն այժմ մեր հանրապետության մեջ լավ դրության մեջ են և կանոնավորված են: Մեր գրամները դեռ 1924 թ. սկսած միանգամայն կայուն են դարձել, և դրամական տնտեսությունը այժմ կառուցված է կայուն և հաստատուն պլանի համաձայն: Իշխանության յուրաքանչյուր մարմին, յուրաքանչյուր հիմնարկ ունի իր կայուն բյուջեն, վորի սահմաններում էլ կատարում է իր ծախքերը: Իրենց բյուջեն ունեն հաե գավառակային դործկոմները և մի քանի տեղ՝ նաև գյուղխորհուրդները: Այդ բյուջեներէ մեջ նախատեսված է, թե ինչ ծախքեր կարելի չե անել, և բացի դրանից, ցույց է տրված, թե այդ ծախքերն ինչ աղբյուրներից պետք է հատուցել: Յեկամտի աղբյուրներն մի մասը կազմում են հարկերը:

Ներկայումս բոլոր հարկերն ու տուրքերը սահմանված են որենքով. չկա և չի կարող լինել այնպիսի հարկ, վորի մասին որենք չլինի, սակայն գյուղական կյանքում դեռ շատ գեպքեր են լինում, յերբ գավառակային դործկոմներն և գյուղական խորհուրդներն իրենց վորոշումներով գյուղացիների վրա որենքով չսահմանված հարկեր են դնում զանազան կարիքներ հոգալու համար, ինչպես որինակ՝ հիմնարկները պահելու, շենքերը նորոգելու համար և այլն: Ինքնագլուխ կերպով դրված այդ հարկերն ապորինի հարկեր են,

և խորհրդային իշխանությունը վճռական կերպով պայքարում է դրանց դեմ: Այս պայքարը ևս մեծ չափով ընկնում է դատախազության վրա, նա պարտավոր է բոլոր միջոցները ձեռք առնելու, վորպեսզի յերևան հանի ինքնագլուխ կերպով սահմանվող ապորինի հարկերը և դադարեցնի նրանց զանձումը, կանգ չառնելով աղպիսի դեպքերում հանցավորներին նույնիսկ դատի տալու առաջ: Դատախազությունը պարտավոր է հսկելու նաև, վորպեսզի ստորին մարմինները ճշտությամբ կատարեն իրենց հաստատված բյուջեն և այդ բյուջեյի համաձայն էլ ծախքեր անեն:

Պակաս լուրջ նշանակություն չունի գյուղի կյանքում նաև այն հանգամանքը, վոր գյուղատնտեսական միասնական հարկը զանձվի որենքով սահմանված կարգով և ժամկետներին, քանի վոր գյուղացու շահերի տեսակետից մեծ կարևորություն ունի հարկը զանձելու ժամանակն ու ձևը: Խորհրդային իշխանությունը ձեռք է առնում բոլոր միջոցները, վորպեսզի վորքան հնարավոր է գյուղացու, հատկապես չքավոր գյուղացու համար հեշտացնի հարկի մուծումը. այս նպատակով էլ հարկը միանգամից չի զանձվում, այլ մաս-մաս, մի քանի ժամկետներում, և այդ ժամկետները սահմանվում են որենքով, վորի մասին բնակչությանը ժամանակին տեղեկություն է տրվում: Բացի դրանից որենքը պահանջում է, վորպեսզի յուրաքանչյուր հարկ վճարողի ժամանակին հարկաթերթ հանձնվի: Վերջապես մեր որենքն ապահովում է չքավորության շահերն այնպես, ինչպես աշխարհում և վրջ մի որենք այդ չի անում. ուստի և, թե գյուղատնտե-

սական հարկի վերաբերյալ որենքի մեջ, թե փայտ բաց թողնելու և թե փոխառութիւն տալու վերաբերյալ որենքներում մի շարք արտոնութիւններ են սահմանվում չքաւորների և կարմիր բանակայիների տնտեսութիւնների համար:

Սակայն գյուղի թույլ, աղքատ տնտեսութիւնները կողմից դատախազութիւնը տրվող գանգատներից յերևում է, վոր շատ դեպքերում մեր խորհրդային որենքը չքաւորին չի հասնում. չքաւոր տնտեսութիւնների մի զգալի մասը յերբեք չի ոգտվում այն զեղչից ու արտոնութիւններից, վորոնք որենքով տրվում են նրան: Չքաւորները գանգատ են տալիս հարկային մարմիններին, սակայն այդ գանգատները շատ անգամ ժամանակին չեն քննվում:

Նույն բանը տեղի յե ունենում նաև տնայնագործների ու արհեստավորների նկատմամբ. սրանց վրա յեւ հաճախ սխալ կերպով հարկեր են դրվում, սահմանված արտոնութիւնները նրանց չեն տրվում և այլն:

Ահա այս բոլոր դեպքերում ամեն մի գյուղացի, մանավանդ չքաւոր գյուղացի, կարող է զիմել, գանգատ տալ դատախազութիւնը: Դատախազութիւնն այն մարմինն է, վորը գյուղացիներին պաշտպանում է տեղական իշխանութիւնն անկանոն և անարդարացի դործողութիւններից:

Դատախազը կարեոր դեր ունի կատարելու նաև բնակչութիւն ինքնահարկման ասպարիզում: ՀՍԽՀ Կենտգործկոմի 1928 թ. հունվարի 28-ի վորոշման համաձայն գյուղի քաղաքացիների ընդհանուր ժողովներին իրավունք է տրվում իր կուլտուր-տնտեսական

ստանձին կարիքները բավարարելու համար ինքնահարկում կատարել. ահա դատախազութիւնը պետք է հետեւի, վորպեսզի ինքնահարկումը կատարվի այն կարգով և այն նպատակների համար, վորոնք ցույց են տրված վերոհիշյալ որենքի մեջ, — ա) կուլտուր-կրթական, սոցիալական ապահովագրութիւն, ինչպես նաև գյուղատնտեսութիւն բարձրացման նպատող հիմնարկութիւններ, այն է՝ դպրոցներ, դրադարաններ, խրճիթ-ընթերցարաններ, ակումբներ, կարմիր անկյուններ, ժողովրդական տներ, մանկական մսուրներ և մանկատներ ու մանկապարտեզներ, գյուղատնտեսական կայաններ, հացապաշարի խանութներ, հաշմատուներ, զառամյալների տներ, գիշերօթի տներ և այլ հիմնարկութիւններ կառուցելու և տնտեսապես պահպանելու համար (նորերի կառուցում, կիսատի ավարտում, ընդարձակում, հիմնական և ընթացիկ վերանորոգութիւն, շինքերի վարձակալութիւն, կահավորում, տաքացում, լուսավորութիւն և այլն), բ) ճանապարհային շինարարութիւն համար (հասարակական նշանակութիւն ունեցող գյուղական, ինչպես նաև գաշտային ճանապարհների, կամուրջների և գետանցների կառուցում, նորոգութիւն և պահպանութիւն), գ) հակահրդեհային պաշտպանութիւն համար (հրդեհաշիջ դեպոնների ու սրահների կառուցում, սարքավորում, պահպանութիւն և սպասարկութիւն), դ) գյուղի բարեկարգութիւն համար (ջրհորների, հանրային աղբյուրների, լճակների և այլ ջրամբարների, հրապարակների ու փողոցների և բաղնիքների կառու-

յում ու բարեկարգ պահպանութիւն) և ե) գլուղի պահպանութեան համար:

Դատախազը պետք է հսկի, վորպեսզի վոչ մի դեպքում ինքնահարկում չկատարվի վարչական ծախքեր հոգալու համար, ինչպես որինակ՝ իշխանութեան տեղական մարմիններին—գալստակային գործկոմիներին, գլուղխորհուրդներին, միլիցիայի աշխատակիցներին և գլուղական կատարածուների վարձատրութեան, այդ մարմիններին չենքերի պահպանութեան ու կահավորման, ինչպես նաև նրանց ղեկանական, չրջագայութեան և այլ ծախքերը հոգալու համար:

Յեթե հասարակական ժողովը կամ գլուղխորհուրդը չեզվում են որենքից և անկանոն ինքնահարկում են կատարում, ապա դատախազը այդ վորոշումների դեմ բողոք է ներկայացնում համապատասխան մարմին:

Անկանոն ինքնահարկում կատարելու դեպքում ամեն մի գլուղացի կարող է դիմել դատախազութեան և խնդրել նրա միջամտութիւնը:

Դ. ԳՈՒՅՔԻ ԱՊՈՐԻՆԻ ՔԱՂԱՔԱՅՆԱՅՈՒՄ ՅԵՎ

ԳՐԱՎՈՒՄ

Իշխանութեան գլուղական ստորին մարմիններին աշխատակիցները շատ դեպքերում չեն իմանում, թե ինչպես պետք է ճիշտ կերպով լուծել այս կամ այն հարցը, առանց որենքը խախտելու. այս պատճառով եւ նրանք հաճախ վոչ թե դիտավորյալ, այլ չիմանալու պատճառով ամենակոպիտ կերպով խախտում են որենքը: Որինակ՝ մենք շատ անգամ տեսնում ենք, վոր այդ պատճառին մարմիններն առանց դատարանի վորոշման

գրավում են կատարում, այսինքն՝ ինքնագլուխ կերպով գրավում են քաղաքացիների գույքը կամ նրա մի մասը, մինչդեռ այդ մասին դատարանը վորոշում չի կայացրել: Նույն ձևով եւ հաճախ խախտում են չենքերը քաղաքայնացնելու*) և ձեռնարկութիւնները, մասնավորապես ջրաղացները ազգայնացնելու**) վերաբերյալ որենքները: Այսպիսի գործողութիւնները առիթ են տալիս զժգոհելու խորհրդային իշխանութեան մարմիններին, այդ գործողութիւնները խախտում են այն քաղաքականութիւնը, վոր կենտրոնական իշխանութիւնը վարում է գլուղի տնտեսական կյանքը բարելավելու համար, և միաժամանակ անպատահութիւն են առաջ բերում դեպի խորհրդային իշխանութեան ձեռք առած ամեն մի միջոց, վորի նպատակն է բարելավել գլուղի վիճակը:

Քանի դեռ գլուղական աշխատակիցները չեն ըմբռնի, չեն յուրացնի այն միտքը, վոր որենքը նրանց վոչ մի իրավունք չի տալիս գույք գրավելու, այդքան ժամանակ դատախազութիւնը պետք է պալքարի այդպիսի ապօրինի գործողութիւնների դեմ:

Իշխանութեան ստորին մարմինների գործողութիւնների որինականութեան վրա հսկելը կհեշտանա,

*) Շենքերի քաղաքացնումը այն է, յերբ տիրոջից վորեւէ չենք առնում և հանձնում են ամբողջ հասարակութեանն ոգտագործելու համար:

**) Ազգայնացումը այն է, յերբ տիրոջից վորեւէ ձեռնարկութիւն առնում և հանձնում են պետութեանը, վորպես պետական սեփականութիւն:

խախտումները կպակասեն, յեթե վերադաս մարմինները ստորին մարմիններին ժամանակին ծանոթացնեն կենտրոնական իշխանության վորուչումներին: Իրենց հերթին ստորին մարմիններն եւ պետք է բնակչությանը ծանոթացնեն այն վորուչումներին, վորոնցով սահմանվում են հարկերի չափն ու գանձման ժամկետները, վորոնցով գյուղացիական բնակչությանն այս կամ այն իրավունքներն ու արտոնություններն են տրվում:

Դատախազության պարտականություններից մեկն էլ այն է, վոր աջակցի համապատասխան մարմիններին՝ բնակչությանը իր ժամանակին նրանց վերաբերող որենքներին ծանոթացնելու գործում:

Մենք խոսեցինք այն ամենակարևոր դեպքերի մասին, յերբ գալատական գործկոմներն ու գյուղխորհուրդները իրենց վորուչումներով խախտում են որենքը կամ այնպիսի վորուչումներ են կայացնում, վորոնք հակասում են որենքին: Իհարկե, ուրիշ շատ դեպքեր էլ են լինում, յերբ գյուղական իշխանության մարմինները խախտում են որենքները. սակայն մեր նպատակը չէ թվել որենքի բոլոր հնարավոր խախտումները, մեր նպատակն այն է, վորպեսզի պարզենք, վորոնք, թե վորն է դատախազության հիմնական պարտականությունը գյուղում. մեր նպատակն է ցույց տալ, թե վորքան բազմատեսակ, բազմակողմանի յեն այդ պարտականությունները, և թե ինչպես այդ բոլոր պարտականությունների հիմնական նպատակը մեկ է, այսինքն՝ պաշտպանել գյուղացիներին տեղական իշխանության ամեն տեսակ ապուրիւնի գործողություններից:

Դատախազը միայն չի բողոքում արդեն հրատարակված վորուչումների դեմ, նա աշխատում է կանխել, թույլ չտալ, վորպեսզի ապուրիւնի վորուչումներ հրատարակվեն. այս նպատակով դատախազության ներկայացուցիչները մասնակցում են զործկոմների և մյուս մարմինների բոլոր նիստերին և ոգնում են նրանց հարցերն այնպես վճռելու, վոր դրանից որենքը չխախտվի: Ընդհանրապես գործկոմների և նրանց բաժինների կարևորագույն հրամանների ու վորուչումների նախադեբը նախապես քննվում են դատախազության կողմից: Դատախազությունը ստուգում է, թե այդ վորուչումներն արդյո՞ք համապատասխանում են որենքին, և իր համաձայնությունը տալիս է միայն այն դեպքում, յեթե որենքից վորեւէ չեղում չի կատարվում: Այսպիսով դատախազությունը կանխում է ապուրիւնի վորուչումներ հրատարակելու հնարավորությունը:

Դատախազության ամենակարևոր անելիքներից մեկը—իշխանության տեղական մարմինների ապուրիւնի գործողությունների դեմ պայքարելն է—դատախազության այս աշխատանքն ամենից ավելի մեծ նշանակություն ունի գյուղի համար: Գյուղում ավելի հաճախ են տեղի ունենում այնպիսի յերևույթներ, վորոնց դեմ պայքարելու համար հիմնված է դատախազությունը:

8. ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԻ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ ՔՆՆԵԼԸ

Մեր բանվորա-գյուղացիական հանրապետության բոլոր գալառներում աշխատում են դատախազներ, վորոնք հնարավորության սահմաններում գնում են

գաւառականներն ու գյուղերը բանվորներին ու գյուղացիներին դանդաղաներ ընդունելու համար:

Այս յերեք տարւաւ ընթացքում աշխատավորութեան լայն մասսաներն արդէն լավ են հասկացել դատախազութեան աշխատանքի կարեւորութիւնը, նրանք արդէն գիտեն, վոր պրոլետարական դատախազութիւնն ամենից առաջ աշխատավոր մասսաների իրավունքների ու շահերի պահակն ու պաշտպանն է. ահա թէ ինչու այժմ մեր հանրապետութեան բոլոր անկյուններին հարյուրավոր գանդաւաններ են տրվում դատախազութեան հսկողութեան տեղական մարմիններին և կենտրոնական դատախազութեանը:

Դատախազութիւնը գիտէ, վոր նրա ստացած յուրաքանչյուր գանդատ ըզխում է կարիքից ու անհրաժեշտութիւնից, այդ գանդատը տրվում է պաշտպանութիւն գտնելու, վրտնահարված իրավունքը վերականգնելու համար: Դատախազութիւնը իր անունով ստացված բազմաթիւ ու բազմատեսակ գանդատներից իմանում է, թէ վորտեղ և ինչպիսի ապօրինութիւններն ու որեւէ խախտումներ են լինում, և վորտեղ են այդ յերեւույթները դարգացած. այս հանգամանքը նրան հնարավորութիւն է տալիս իր ուշադրութիւնը կենտրոնացնելու այնտեղ, վորտեղ գրութիւնն ավելի վատ է:

Դատախազները գանդատներն ընդունում են վուշ միայն իրենց գրասենյակներում, այլ և՛ գյուղերում չրջագայելու ժամանակ: Յենթադրվում է ամենամոտիկ ապագայում բոլոր գավառներում նշանակել դատախազի մեկ ոգնական. այս հանգամանքը հնարա-

վորութիւնն կտա, վորպէսզի դատախազները ավելի հաճախ մեկնեն գաւառականներն ու գյուղերը ավելի հաջողութեամբ և արագ կերպով կովեն գյուղում տեղի ունեցող ապօրինութիւնների դեմ. բացի դրանից հանրապետութեան Դատախազութիւնը ստաջարկել է բոլոր գաւառական դատախազներին հնարավորութեան ամեն մի դեպքում նույնպէս գնալ գյուղերը և անձամբ, անմիջականորեն ծանոթանալ գյուղի կյանքին և ամսօր ընթացքում այնտեղ մնալ մինչև 10 օր:

Վորպէսզի բանվորի և գյուղացու համար հեշտ լինի գանդատ տալը, դատախազներն ընդունում են վուշ միայն գրավոր, այլ նաեւ բանավոր, չգրված բողոքներ. ուրեմն բավական է միայն գնալ դատախազի մօտ, խոսել նրա հետ, և նա պարտավոր է իրենից կախված բոլոր միջոցները ձեռք առնելու գանդատավորի իրավունքները պաշտպանելու համար:

Դատախազին կարելի չէ դիմել ամեն տեսակ գանդատներով, սակայն, իհարկէ, չի կարելի մտածել, թէ դատախազը ամեն գանդատ և բոլոր դեպքերում էլ պետք է քննի. այն դեպքերում, յերբ տրված գանդատը դատախազին քննութեան յենթակա չէ, նա խորհուրդ է տալիս գանդատավորին դիմել՝ ուր հարկն է, կամ հենց ինքը նրա գանդատն ուղարկում է համապատասխան հիմնարկին կամ պաշտոնյային:

Կան մի շարք դործեր, վորոնց առթիւ միտք չունի դատախազին դիմելը: Որինակ՝ յիթէ պետք է չտապեցնել հորից յերեխայի համար ապրուստի միջոց (ալիմենտ) ստանալու, կամ ամուսնութիւնը լուծելու, կամ գուլքը բաժանելու հարցը, ապա պետք չէ դատա-

խաղին դիմել, հարկավոր է ուղղակի դատարան դիմել: Կան շատ հարցեր եւ, վորոնց մասին ավելի լավ է և հեշտ՝ մոտիկ գործկոմին, ժողատարանին կամ նրա հոգային նստաչափանին դիմել: Յեթե գյուղացի վորեւ հանցագործություն և նկատում, ապա ավելի հեշտ է նրա համար ուղղակի դիմել մոտակա քննիչին կամ միլիցիային:

Այն դեպքերում, յերբ դատախազը կարող է գանգատը իսկույն առանց հետաձգելու լուծել, նա այդպէս ել անում է, սակայն այդ միշտ հնարավոր չէ, վորովհետեւ շատ գանգատների առթիւ հարկավոր է լինում գանազան տեղեկություններ պահանջել կամ հատուկ քննություն կատարել. իսկ այդ անելու համար, հասկանալի չէ, վոր ժամանակ է հարկավոր. այսպիսի դեպքերում արդարացի չի լինի, յեթե գանգատավորը դժգոհի, թե դատախազը գանգադեցնում, ձգձգում է նրա գանգատի քննությունը:

Դատախազությունը կոչված է հսկելու, վորպեսզի իշխանության բոլոր մարմինների, հիմնարկների, հասարակական և մասնավոր կազմակերպությունների ու մասնավոր անձանց գործողությունները լինեն կանոնավոր և որինական, ուստի դատախազին կարելի չէ գանգատ և դիմում տալ այն բոլոր դեպքերում, յերբ խախտվում է որեւէ, կամ հանցանք և գործվում, յեթե այդ մասին արդեն չի հաղորդված քննիչին կամ միլիցիային: Դատախազությունը, ինչպես վերևում խոսվեց, իրավունք ունի ամեն մի հիմնարկից պահանջելու յուրաքանչյուր հարցի վերաբերյալ տեղեկություններ, բացատրություններ և այլ նյութեր: Այս-

պիսով, դատախազին գանգատ կարելի չէ տալ ամեն մեկի դեմ, ով խախտում է որեւէ, —մասնավոր մարդ կլինի նա, թե խորհրդային հիմնարկի աշխատակից, —այդ միեւնոյն է: Մեր խորհրդային մարմիններ, հատկապես գյուղական մարմինների կյանքում դեռ շատ ապորինություններ կան, վորոնք մեզ ժառանգություն են մնացել ցարական և դաշակցական նախկին կառավարությունից: Շատ դեպքերում նկատվում է նաեւ անգործություն, գործերը ձգձգելու, դեպի գյուղացու կարիքներն ու պահանջները արհամարհանքով և անուշադրությամբ վերաբերվելու դեպքեր: Այս բոլոր յերևույթների դեմ խորհրդային իշխանությունն ու կոմունիստական կուսակցությունը վճռական կերպով կոչվում են: Մի շարք վճռական, խիստ միջոցներ են ձեռք առնվում, վորպեսզի ամրացվի խորհրդային տպարատը, և կանոնավորվեն նրա աշխատանքները, ինչպես այդ պահանջում են նոր կյանքի շինարարության ընթացքը և աշխատավոր լայն մասսաների շահերը: Այս նպատակով խորհրդային իշխանությունը վոչ միայն վերակառուցում, վերակազմակերպության լոչ միայն վերակառուցում, վերակազմակերպության է յենթարկում մեր հիմնարկները, այլ և ամեն միջոց գործ և դնում, վորպեսզի այդ հիմնարկներում աշխատեն աղնիվ, աշխատասեր և գործի ընդունակ աշխատակիցներ, իսկ անպետքներ՝ հեռացվեն: Ահա այս պատճառով էլ դատախազությունը մեծ ուշադրություն է դարձնում նաեւ այն գանգատների վրա, վորոնք տրվում են պաշտոնյաների գործողությունների դեմ:

Գանգատ տալիս պետք է չմոռանալ, վոր այդ գանգատը պետք է լինի հիմնավորված, այսինքն նրա մեջ

զրված տեղեկութիւնները պետք է ճիշտ լինեն. չի կարելի գանգատի անման տակ գիտաւորյալ կերպով սուտ տեղեկութիւններ հաղորդել և ուրիշին մեղադրել հանցանքի մէջ: Դիտաւորյալ կերպով սուտ տեղեկութիւններ տալու համար սրենքը խիստ կերպով պատժում է:

Իհարկէ, յեթե պարզվի, վոր վորեւէ հանցանքի մասին տեղեկութիւն տվողը բարեխղճորեն, այսինքն՝ սուանց չար գիտաւորութեան սխալվել է, և իրականում կամ այդպիսի հանցանք չի գործվել, կամ յեթե հանցանքը կատարվել է, ապա վոչ այն մարդու ձեռքով, վորի մասին տեղեկութիւն է տրված գանգատի մէջ, ապա այդպիսի սխալի, այդպիսի բարեխղճ մոլորութեան, թյուրիմացութեան համար վոչ վոք չի կարող պատասխանատվութեան յենթարկել:

9. ԴԱՏԱԽԱՋԻ ՇՐՋԱԳԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՅՈՒՂԵՐՈՒՄ

Իշխանութեան ստորին մարմինների գործողութիւնների որինականութեան վրա հսկելու համար դատախազները գնում են գյուղերը և այնտեղ գանգատներ են ընդունում գյուղացիներից. բացի գրանից նրանք մասնակցում են գաւառական գործկոմների և գյուղխորհուրդների նիստերին, աջակցելով նրանց՝ սրենքը պարզաբանելու և բացատրութիւններ ու խորհուրդներ տալու միջոցով: Գյուղերում չընդգայելիս դատախազները գյուղացիների բազմամարդ ժողովներ են գումարում, վորտեղ գրույցներ են ունենում գյուղացիների հետ գործող սրենքները գործադրելուն և պարզաբանելուն վերաբերող բազմաթիվ հարցերի շուրջը: Իշխանութեան ստորին մարմինների գործու-

ղութիւնների որինականութեան վրա հսկելու համար դատախազները միայն գանգատներ քննելով և ստորին մարմինների նիստերին մասնակցելով չեն բավականանում. նրանք մասնակցում են նաեւ գաւառական գործկոմների նիստերին: Այստեղ լավում են գյուղական խորհուրդների և գաւառական գործկոմների ղեկուցումները. այդ ղեկուցումներից դատախազութիւնը տեղեկութիւն է ստանում այս կամ այն չընտանի գրութեան մասին, ծանոթանում, իմանում է, թե վոր չընտանում են ամէլի շատ ապօրինութիւններ և սրենքի խախտումներ տեղի ունենում և այդպիսով հնարավորութիւն է ստանում պարզելու, թե վոր չընտանի վրա պետք է ավելի մեծ ուշադրութիւն դարձնել:

10. ԴԱՏԱԽԱՋՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՊԱՍՏՈՒՄ Ե, ՎՈՐՊԵՍՁԻ ԳՅՈՒՂԸ ԾԱՆՈԹԱՆԱ ԽՈՐՀՐԴՅԻՆ ՈՐԵՆՔՆԵՐԻՆ

Մեր գյուղը ղեռ շատ քիչ տեղեկութիւն ունի խորհրդային սրենքների մասին, ծանոթ չէ նրանց բովանդակութեանը, այդ սրենքները լավ չգիտեն նաեւ իշխանութեան գյուղական մարմինների աշխատակիցները. մինչդեռ առանց սրենքներն իմանալու անկարելի չէ գյուղում կանոնավոր և նորմալ կերպով աշխատել: Սրենքը չիմանալու դեպքում վոչ միայն կարելի չէ հեղափոխական որինականութեան պահանջները խախտել, այլ և կարելի չէ հանցագործութեան մէջ ընկնել. սրենքները չիմանալը միայն խանգարել կարող է ամեն մի կարեւոր և ոգտակար աշխատանք, — վոչ թե կողմի, այլ կվնասի ընդհանուր գործին: Ահա թե ինչու կոմունիստական կուսակցութիւնը ու խորհրդային

իշխանութիւնը աշխարհում միջոց ձեռք են առնում, վորպէսզի գլուղը ծանոթանա խորհրդային օրենքներին և անտեղյակ ու անիրազեկ չմնա:

Իհարկէ դատախազութիւնը, առաջին հերթին, զբաղվում է գլուղը մեր, օրենսդրութեան հետ ծանոթացնելու աշխատանքով: Եւս նպատակով դատախազները գատական աշխատանքների հետ միասին կազմակերպում են բնակչութեանը իրավարանական ուսնութիւնն ցույց տալու գործը, վորոչ տեղերում համապատասխան մարմինների հետ հիմնում են խրճիթվարների և այլ աշխատակիցների համար դասընթացներ, վորտեղ նրանց ծանոթացնում են օրենքներին և իրավաբանական հարցերին, գլուղացիութեան հետ գրույցներ են ունենում, բացատրելով գլուղի վերաբերյալ օրենքներն ու օրենսդրական հարցերը: Թեև մեր օրենքները ընդհանրապես գրվում են պարզ և հասկանալի լեզվով, բայց այդ օրենքների բացատրութեան, պարզաբանութեան կարիք է զգում վոչ միայն կիսադրանգեւ գլուղացին, այլ նաև գլուղում աշխատող գրադեւ պաշտոնյան:

Գալատական և կենտրոնական դատախազութիւնն սմեն օր շրջաններից և լրագրերից տասնյակներով ու հարյուրներով նամակներ և ստանում, վորոնցով գլուղացիները գանդատվում են, վոր օրենքների բովանդակութիւնը բարդ է, անորոշ և այդ պատճառով ել նրանց համար անհասկանալի: Այդ նամակներից յերեւում է, թէ ինչպէս գլուղացին հաճախ դժվարանում է հասկանալ նրա համար կենսական, ամենակարեւոր նշանակութիւն ունեցող այնպիսի օրենքները, ինչպէս

օրինակ, հողային համայնքների իրավունքները, հարկային օրենքները, հողաշինարարութեան օրենքները և այլն: Այդ նամակներում հաճախ գլուղացիները նկատում են, վոր բնակչութիւնը իր օրինական իրավունքները չգիտէ. մի տեղ օրենքը չիմանալու պատճառով բատրակը չի կարողանում տիրոջից իր վարձն ստանալ, մի այլ տեղ կուլակը այնպիսի ծանր պայմաններով և պարտք տալիս չքավորին, վոր նրա կաշին և քերթում կամ այստեղ և այնտեղ կնքվում են վաշխառուական, կեղեքիչ պայմանագրեր: Կին-աշխատավորուհին ամիսներով, իսկ յերբեմն նաև տարիներով այս ու այն կողմն է ընկնում արտոնյալ պայմաններով անտառանյութ ստանալու համար, կամ չի կարողանում մարդուց իր յերեխաների համար պարուստի այն միջոցն ստանալ, վոր վորոշված է դատարանի վճռով: գլուղացին, չիմանալով դատարաններում գործը վարելու օրենքներն ու կարգը, անց է կացնում գանդատ տալու համար օրենքով սահմանված ժամանակամիջոցը և այդ պատճառով ել գործը տարվում է:

Գլուղի կյանքում վերջերս կատարված դիտողութիւնները, գլուղի ուսումնասիրութիւնը ցույց է տալիս, վոր գլուղը, հատկապէս նրա չքավոր մասը, բացառապէս, միմիայն օրենքները չիմանալու պատճառով չի կարողանում ոգտվել այն իրավունքներից ու արտոնութիւններից, վորոնք օրենքով տրվում են նրան:

Բացի գլուղացիական մասնատներին խորհրդային օրենքներին ծանոթացնելը, դատախազութիւնը գլուղի խորհրդային և կուսակցական աշխատակիցներին

ճանոթացնում և նաև մեր քրեական և քաղաքացիական որենքների հիմնական սկզբունքներին: Գյուղում աշխատող ընկերներից շատերը դեռ մինչև այսօր ևլ շարունակում են իրենց գործնական աշխատանքի ընթացքում կիրարկել ռազմական կոմունիզմի շրջանի ձևերն ու յեղանակները:

Նկատի ունենալով այդ յերևույթը, վորը դեռ բաւական տարածված և մեղանում, դատախազությունը դատախարակչական մեծ աշխատանք և կատարում, այսինքն՝ նա գյուղում աշխատող ընկերներին ծանոթացնում և մեր գործող որենքների հիմնական սկզբունքներին, վորպեսզի նրանք կարողանան գյուղում ոգտակար, կանոնավոր աշխատանք կատարել, չչեղվելով որենքից:

Դատախազի աշխատանքը շատ դեպքերում—հենց իր աշխատավոր բնակչության աշխատանքն է. այս իսկ պատճառով դատախազությունը հենց իրենց, աշխատավորներին, նրանց կուլտուրական և առաջադեմ տարրերին մասնակից և անում այն աշխատանքներին, վորոնք կատարվում են բնակչությանը իւրհրդային իշխանության կարեւորագույն որենքներին ծանոթացնելու համար: Դատախազությունը կազմակերպում և հասարակական մեղադրանք, այսինքն՝ քրեական գործեր քննելիս վորպես մեղադրող դուրս են գալիս հասարակության կողմից նշանակված անձինք. այս նպատակով դատախազությունը առաջ և քաշում աշխատավոր տարրերին և ապա այդ քաղաքացիներին, վորպես որենքներին ծանոթ անձանց, ոգտադործում և գյուղում հեղափոխական որինականություն հաստատելու

և իրականացնելու ասպարեզում. այդ քաղաքացիները գրանով ևլ դառնում են մշտական կապ դատախազության և աշխատավոր մասսաների միջև:

Վորպեսզի որենքը իրականացնող և նրանց կատարմանը հետեող անձանց թիվը ևլ ավելի շատ լինի, վորպեսզի գյուղի և դատախազության միջև ամուր կապ հաստատվի, գյուղի բոլոր կուլտուրական, գիտակից ուժերը, գյուղացիական լայն ակտիվը, գյուղի կուսակցական և կոմյերիտական բոլոր կազմակերպությունները պետք և ոգնության դան դատախազությանը այս ասպարեզում:

11. ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՈՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՄՐԱՅՆԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑ ԵՆ ԴԱՐՁՐՎՈՒՄ ԳՅՈՒՂԻ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ՄԱՍՍԱՆԵՐԸ

Խորհրդային դատախազությունը վոչ միայն իր նպատակներով, այլ նաև իր կազմով բանվորա-գյուղացիական դատախազություն է. գիտակից և գրագետ բանվորներն ու գյուղացիները դատախազական հսկողության աշխատանքների ասպարեզ են քաշվում, ուստի և պարզ և, թե ինչու գյուղացիական լայն մասսաները պետք և ամեն կերպ աջակցեն դատախազության աշխատանքներին: Պրոլետարական հեղափոխության տարիների ընթացքում բանվորների ու գյուղացիների միլիոնավոր մասսաները իրենք, անձամբ են սահմանում իրենց որենքները. այժմ յերը կյանքի կառուցումը հրամայաբար պահանջում և ամրացնել ու անչեղորեն կիրարկել այդ որենքները,—այդ որենքները իսխատողների դեմ պայքարելու դործը ևս պետք և

հենց իրենց մասնաների զործը հանդիսանաւ։ Այդ պայ-
քարը միացնող, այդ պայքարին մի ընդհանուր ուղ-
ղություն տվող մարմինը ստեղծված է. այդ մարմինն
ոգնելու համար աշխատավորները պետք է իրենց շար-
քերից լավագույն մարդկանց տրամադրեն։

Սակայն անհուսալի չե՞սք արդեւոք, այս պայքարը
կկարողանա՞նք հաղթել մենք նաև այս ճակատում—
հեղափոխական որինականությունն ամբացնելու ճա-
կատում։

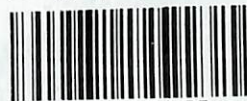
Պետք է միանգամայն վստահ լինել և հաստատ հա-
վատ ունենալ, վոր հաղթանակն ապահովված է։ Դրան
յերաշխիք կարող է ծառայել՝ պրոլետարական իշխա-
նության հաղթանակի համար բանվոր դատակարգի և
գյուղացիության մղած պայքարի ամբողջ պատմու-
թյունը։

Հեչո չէ այս պայքարը, սակայն աշխատավոր մաս-
նաները, սերտ կերպով միացած կոմունիստական կու-
սակցության հետ, համերաշխ կերպով կաշխատեն՝
նաև այս դժվարին պայքարը իր հաղթական վախճա-
նին հասցնելու համար։

Կոմունիստական կուսակցության ղեկավարու-
թյամբ, ամբողջ աշխատավորության հզոր աջակցու-
թյամբ, դատախազությունը կկատարի իր վրա դրված
խնդիրները։

Կոմունիստական կուսակցությունը, ինչպես միշտ,
նաև այս պայքարում վստահելի առաջնորդ կհանդի-
սանա, ուստի մեր հաղթանակն ապահովված է նաև
այս ճակատում։

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0212130

ՀԱՅԻՔ ԱՐԴԺՈՂԿՈՄԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. ՀԱՅԻՔ Սահմանադրություն (մատչ. պարզաբ.)
2. Նույնը — թուրքերեն.
3. ա) Կանոնադրություն բաղկացնողներին.
բ) Հրահանգ գյուղատնտեսական համայնքների և պարտականությունների մասին.
գ) Հրահանգ գյուղատնտեսական սեկցիաների մասին.
դ) Կանոնադրություն գյուղատնտեսական վերահսկման հանձն.
4. Հրահանգ բաղ. և գյուղ. խորհուրդների ընտրությունների և խորհուրդների համագործակցության հրավերները մասին.
5. Նույնը — թուրքերեն.
6. Նույնը — ռուսերեն.
7. Գյուղատնտեսական սեկցիաների մասին (մատչելի պարզաբ.).
8. Գյուղատնտեսական խորհուրդների ընտրության մասին (մատչելի պարզաբ.).
9. Ամուսնություն, ընտանիքի և խնամակալության մասին (մատչելի պարզաբ.).
10. Նոր բնակարանային ուղենք (մատչելի պարզաբ.).
11. Գյուղատնտեսական սեկցիաների մասին (թուրքերեն).
12. Գյուղատնտեսական խորհուրդների ընտրության մասին (մատչ. պարզաբ.) թուրքերեն.
13. Ամուսնություն, ընտանիքի և խնամակալության Որենքագրեր — թուրքերեն.
14. Մասնավոր բնակարանային շինարարությունը և խորհրդային սրենդարությունը (մատչ. պարզաբ.).
15. Ուղի և դատախազը և ինչ աշխատանք և կատարում նա գյուղում (մատչ. պարզաբ.).
16. Մամուլի առկա և ներդրողային հանցանքները ՀԱՅԻՔ Հանրապետության մեջ և Որենսդրությունը (որենքների մատչելի պարզաբանություն).

Թուրքերեն